

De korenmarkt

Een beetje geschiedenis

De Korenbeurs

De Korenmarkt is al heel oud. Toen graaf Otto III in 1233 Arnhem stadsrechten verleende, stond de plek bekend als Novum Forum of Nye Merkt. In de omringende pakhuizen werd het graan opgeslagen dat zaterdag op de markt verhandeld werd.

Om bij slecht weer de kooplieden en hun granen beschutting te bieden, besloot de gemeenteraad in 1845 tot de bouw van een overdekte galerij. In 1895 constateerde men dat de markt steeds minder bezocht werd, vooral tijdens de wintermaanden was het daar onhoudbaar.

In 1899 is in plaats van de overdekte galerij het huidige gebouw neergezet met een groter oppervlak dan het eerdere open afdak. Het gebouw heeft slechts 15 jaar als korenbeurs dienst gedaan. Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, was het gedaan met de graanhandel. Vanaf 1915 werden er o.a. veilingen gehouden en boter gekeurd en werden er tentoonstellingen georganiseerd door kunstvereniging Artibus Sacrum.

Het plein

Na de Tweede Wereldoorlog raakte de Korenmarkt ernstig in verval. Rond 1970 vestigde de horeca zich echter in de vervallen en leegstaande pakhuizen en groeide het uit tot een befaamd uitgaanscentrum. Geleidelijk ontstonden de terrassen. Een enkel parasolletje werd vervangen door een luifel, vervolgens plaatste men een plantenbak als afscheiding. Sommige uitbaters zijn in hun enthousiasme zo ver gegaan dat het terras is overdekt en voorzien van zijwanden, houten vloer en een vaas met droogbloemen zodat het nog gezelliger wordt. Door deze overdekte terrassen wordt de vrije pleinruimte sterk ingesnoerd.

De achtergevel van de beurs bevindt zich op maaiveld. Aan de voorgevel zorgt een trap voor aansluiting op het maaiveld. Het plein ligt namelijk op een helling. Het grootste hoogteverschil 90cm vind je diagonaal van west (t.p.v. achtergevel) naar oost, zie schets.

Voor het hoogteverschil is een oplossing gevonden door de straat voor de zuidwand van de beurs lager te leggen. De straat behoorde oorspronkelijk eveneens tot het plein.

De manco's van het plein

De Korenbeurs is een gesloten gebouw op een plein dat -zoals hierboven omschreven- langzamerhand is overgenomen door de omringende stad. Aan het plein bevinden zich diverse horeca-gelegenheden. In een poging de beperkte ruimte maximaal te benutten, hebben de meeste horecagelegenheden hun terrassen direct vanuit de gevels opgebouwd. Veel cafés hebben om hun oppervlak te vergroten het terras overdekt. Daardoor dringt er weinig daglicht het café binnen. Overdag is er -ondanks de droogbloemen- dientengevolge bijna geen clientèle. Een ander groot nadeel van het overdekken van de terrassen is dat de

gevels op beganegrond-niveau visueel geen rol meer spelen, waardoor het plein sterk in kwaliteit inboet.

Tussen de beurs en de terrassen van de cafés is een smalle doorgang. Het gesloten karakter van de beurs en de afmeting en invulling van het plein maken de stroken langs de zijgevels tot oninteressante plekken.

Het plein van de Korenbeurs, in de volksmond de Korenmarkt, is ondanks haar gesloten karakter uitgegroeid tot uitgaanscentrum van de streek. Het plein kent dus tevens vele kwaliteiten. Dit is een belangrijk uitgangspunt in geval van wijzigingen aan het plein.

Een prachtig gebouw

Het dak van de beurs is voor een groot gedeelte uitgevoerd als glazen dak. Door het aanbrengen van een glazen plafond treedt het daglicht toe in wat vroeger de beursruimte was. Dit is een geweldige eigenschap van de beurs, die in de huidige situatie alleen door de matinee bezoekers van het filmhuis wordt ervaren.

Daglichttoetreding heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in de beurs. Hierdoor waren de beursbezoekers in staat visueel de graanmonsters te beoordelen. Deze mogelijkheid was vanzelfsprekend een basisvoorwaarde voor het gebouw.

In eerste instantie (1899) kende alleen de noordkant van de kap een glazen vlak. Aan de zuidkant bevonden zich twee dakkapellen. In tweede instantie werd ook in de zuidgevel een glazen vlak noodzakelijk geacht en in de oorlogsjaren (1916) aangebracht.

De beurs moet in haar oorspronkelijke gedaante een helderverlichte ruimte geweest zijn. Het geheel werd nog verlevendigd door bijzonder schilderwerk op het plafond dat gedeeltelijk wordt aangelicht door de hoge zijramen aan de noordzijde. Dit schilderwerk dateert uit 1899 en is nog steeds aanwezig.

De gevels van de Korenbeurs hebben een geleding gekregen door smalle pilasters tussen de schijnramen. De gevels worden aan de onderzijde afgesloten door een schouderhoog samengesteld plint. De bovenkant van de schijnramen wordt aan de noordzijde van de beurs begrensd door kleine ramen.

Ruimtelijke voorwaarden

Openheid

Het gebouw vervulde haar functie als korenbeurs prima. Pas als we het gebouw in de ruimte van de stad ervaren, speelt het gesloten karakter een negatieve rol.

Er is een mogelijkheid om het gebouw een open karakter te geven. Deze ligt besloten in de elementen waarin het gebouw is opgebouwd: door het openen van de schijnramen zal de uitstraling van het gebouw sterk veranderen en daarmee ook de ruimte om het gebouw.

Bij het openen van de schijnramen dient de schouderhoge plint in tact te blijven vanuit historisch perspectief, de beurs is namelijk nooit bedoeld als open markthal.

Het aanbrengen van een verdieping in de beurs hoeft geen belemmering te zijn voor een open karakter. Voorwaarde is dan wel dat deze zo dun en transparant mogelijk dient te worden vormgegeven. Waar op de beganegrond de plint voor afscherming van 'buiten' zorgt, legt de voorgestelde verdieping een rechtstreekse relatie met de omliggende ruimte.

Terrassen

De terrassen spelen een belangrijke rol in het Arnhemse uitgaansleven. Al eerder is opgemerkt dat de serres de gevelwanden aan het oog onttrekken en afbreuk doen aan de ruimtelijke kwaliteit van het plein. Tevens belemmeren deze serres de daglichttoetreding.

Een alternatief voor de serres is zelfstandig staande terrassen met een loopstrook voor de gevel. Deze loopstrook geeft daglicht wel de kans het café binnen te dringen waardoor de cafés overdag ook aantrekkelijk worden. Bovendien is zicht op de gevel weer mogelijk.

Zonne-/regenschermen

Als beschutting voor deze terrassen stellen wij een zonne-/regenscherm voor dat na sluitingstijd eenvoudig te strijken is. Daarmee ontstaat de mogelijkheid de ruimte van het plein als totaal te beleven.

De meest gangbare regenschermen hebben een neergaande rand, een paraplu-model. Een nadeel daarvan is het lekwater langs de randen. Tevens ontnemt een paraplu door zijn neergaande rand het zicht op de gevelwanden.

Dit bracht ons op het idee van een droogmolen-model: vierkant, omhoog gericht en inklapbaar. Zoals wel vaker bleek iemand dit idee al te hebben uitgevoerd. De EXPO in Hannover staat er vol mee: solitair of als geschakeld dak, groot en met ribben van 5 bij 5 meter. Wat daar nog niet is gerealiseerd, is het inklapbaar maken van de schermen.

Niet alle schermen behoeven inklapbaar te zijn. Er is geen behoefte of vereiste dat de schermen het dichtst bij de gevel ingeklapt kunnen worden. Door de opgaande rand is zicht op de gevel toch mogelijk.